

SONDAJUL DIN NECROPOLA DE TIP SÎNTANA DE MUREȘ DE LA LEȚCANI-IAȘI

În vara anului 1966, cu prilejul unor săpături pentru amenajarea unei pivnițe, C. Onofrei din satul Lețcani (județul Iași) a descoperit întâmplător un mormînt (M1) de înhumație, din inventarul căruia au putut fi recuperate cîteva vase de lut, un pieptene de os și o cataramă de bronz¹.

În toamna aceluiași an, pe locul descoperirii a fost efectuat un prim sondaj², prin care s-au dezvelit două morminte de incinerație și două de înhumație (fig. 1).

Locul pe care se afla cimitirul, într-o ușoară pantă de la nord la sud, este situat pe terasa inferioară de pe malul stîng al Bahluiului.

O parte din suprafața afectată de săpăturile arheologice fusese anterior desfundată pînă la 0,60—0,70 m adîncime pentru a fi plantată viță de vie. Din această cauză nu au putut fi făcute toate observațiile asupra stratigrafiei mormintelor de incinerație, fiind greu de precizat forma și mărimea gropilor.

Mormîntul 2, găsit la adîncimea de 0,65 m, cuprinde cîteva resturi de oase calcinate amestecate cu cenușă și cărbuni, acoperite cu partea superioară a unui borcan din pastă zgrunțuroasă, lucrat la roată, așezat cu gura în jos. Mormîntul nu conținea nici un alt inventar³.

Mormîntul 3 a fost găsit la 0,60 m adîncime. Aproape întreg conținutul mormîntului se găsea în interiorul unui borcan din pastă zgrunțuroasă așezat cu gura în jos, din care nu s-a păstrat decît marginea (fig. 3/6). Peste oasele calcinate, amestecate cu cenușă și cărbuni, se găseau cioburi de la alte două borcane din pastă zgrunțuroasă (fig. 3/1, 3—4), de la un vas (fig. 3/5), precum și de la două căni din pastă fină (fig. 3/7—8). Deasupra tuturor cioburilor se găseau fragmente dintr-un vas din pastă fină (fig. 3/2), așezat cu gura în jos. Nici în acest mormînt nu s-au găsit alte obiecte de inventar.

¹ Ion Ioniță, *Un mormînt din secolul al IV-lea al e.n. de la Lețcani-Iași* (în manuscris).

² Pentru sprijinul acordat lucrărilor de cercetare adu-

cem mulțumiri prof. M. Popescu, directorul școlii din Lețcani.

³ Numerotarea mormintelor s-a făcut în ordinea descoperirii lor, începînd cu cel găsit întâmplător în vara anului 1966.

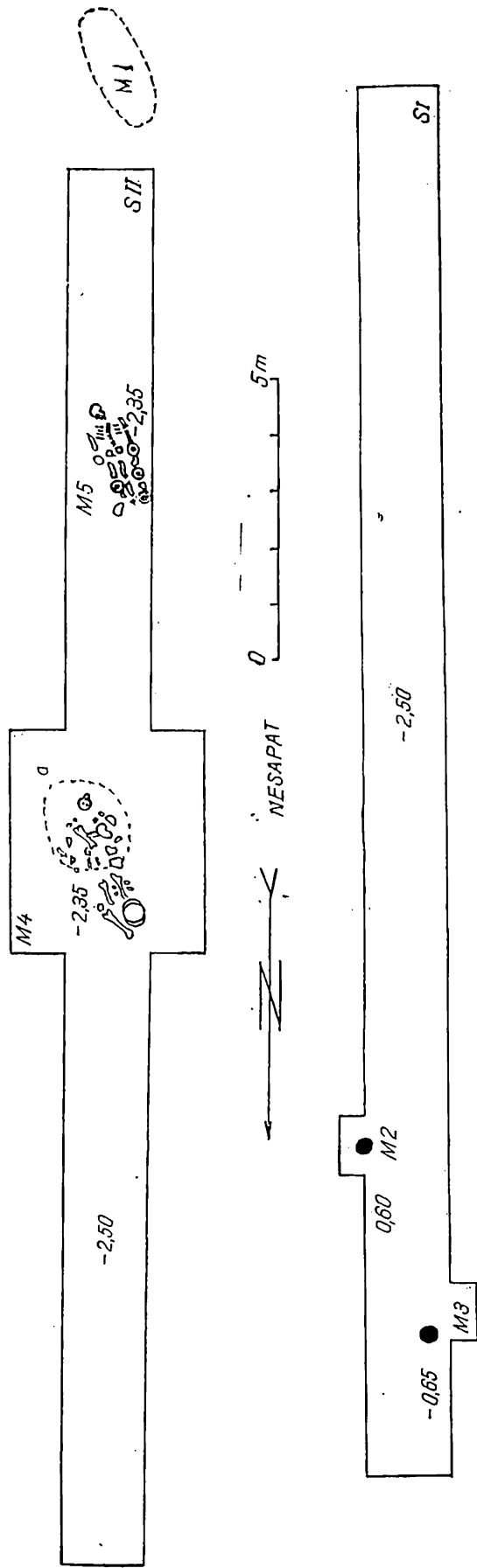
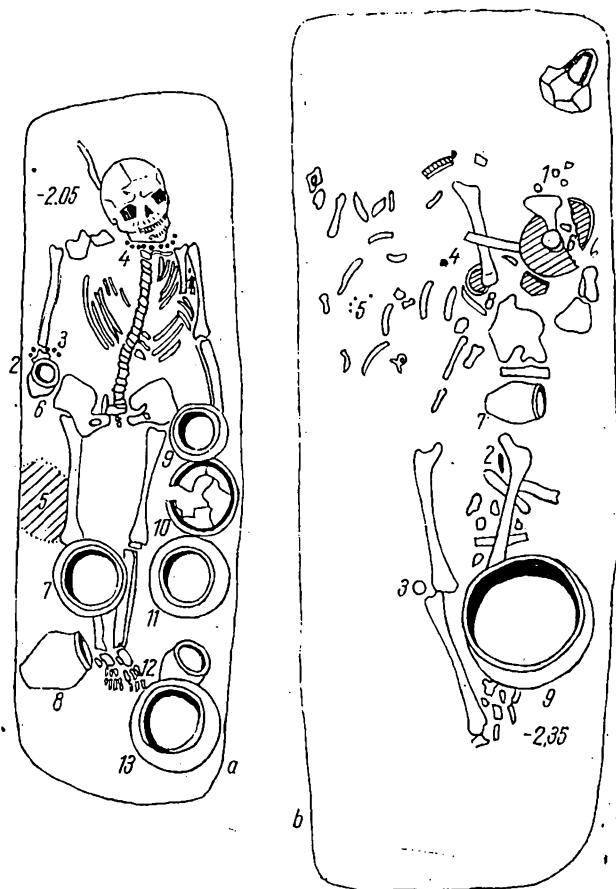

Fig. 1. — Secțiunile sondajului : a = groapa care a deranjat M. 4 ; M. 1,4—5: morminte de înțumație ; M.2—3: morminte de incinerăție.

Mormântul 4, descoperit la adâncimea de 2,30 m, a fost deranjat din vechime și jumătatea sa superioară jefuită (fig. 2 b). Jefuitorii au luat probabil obiectele de metal prețios, lăsând în schimb vasele de lut, care au rămas mai departe în mormânt, unele dintre ele descoperindu-se într-o stare fragmentară. Din schelet

Fig. 2. — Morminte de înhumăție. a) M. 5: 1, fibulă; 2, pieptene; 3—4, mărgelile; 5, resturi de ofrandă de carne; b) M. 4: 1, pieptene; 2, cuțit; 3, verigă; 4, cataramă; 5, mărgelile.

au rămas nederanjate doar oasele picioarelor, care zăceau în poziția lor anatomică, întinsă, tibia dreaptă fiind ușor deplasată în afară datorită presiunii solului. Toate celelalte oase erau complet răvășite, craniul aflându-se răsturnat în colțul de NE al gropii. În zona deranjată a mormântului s-au găsit trei vase lucrate la roată, dintre care două din pastă fină (fig. 6/2, 7/1, 10), iar unul din pastă zgrunțuroasă (fig. 6/6; 7/6), și o cataramă de bronz (fig. 5/2). Tot în acest sector s-au mai găsit fragmente împrăștiate dintr-un pieptene de os și cinci mărgelile mari de chihlimbar și pastă de sticlă (fig. 4/7, 8, 11, 13). În porțiunea nederanjată a mormântului, deasupra gambei stângi, a fost așezat un castron de dimensiuni mari, lucrat la roată, din pastă fină cenușiu-deschisă, ornamentat sub buză cu briu în relief și pe umăr cu caneluri oblice (fig. 6/7; 7/12). În vas se găseau, ca resturi de ofrandă, oase de ovicaprină, aparținând unui exemplar tânăr. Oase de ovicaprine, provenind de la exemplare asemănătoare, au mai fost găsite și

sub femure ⁴. Din inventarul mormîntului mai fac parte o verigă de sîrmă de bronz, găsită lîngă genunchiul drept, la exterior (fig. 5/3), și un cuțit de fier cu resturi de la mînerul de lemn (fig. 5/1), aflat lîngă femurul stîng, la interior.

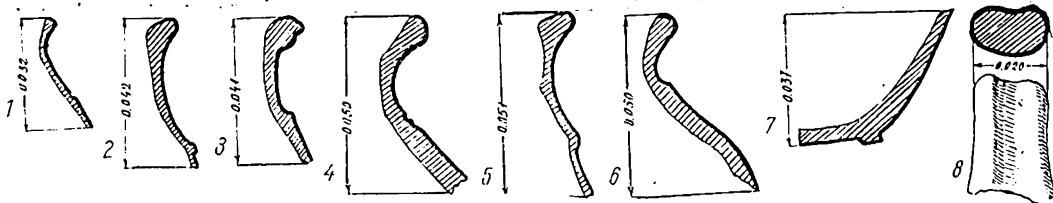

Fig. 3. — Profile de vase din M.3.

Mormîntul 5 a fost găsit la adîncimea de 2,05 m, și avea scheletul relativ bine păstrat, cu zona toracică deranjată de șobolani (după cum rezultă din descoperirea oaselor anterioare) și cu antebrațul drept lipsă în întregime. Scheletul zăcea în poziție întinsă pe spate cu brațele pe lîngă corp și craniul întors spre stînga (fig. 2 a).

Din inventarul mormîntului fac parte : o fibulă de bronz cu piciorul întors pe dedesubt și înfășurat (fig. 5/4), așezată pe torace, în partea stîngă, un șirag de mărgelile mici de sticlă (74), cornalină (2) și lut (1) (fig. 4/15) la gît, un grup de mărgelile mari de chihlimbar, lut, și sticlă (fig. 4/1—6, 9—10; 12, 14—16), precum și un pieptene de os (fig. 5/5), toate așezate lîngă cotul mîinii drepte; pieptenele avea mînerul îndreptat spre craniu. Lîngă tibia dreaptă, la exterior, s-au mai găsit oase de ovicaprină (sub un an) de la ofranda de carne. Inventarul mormîntului mai cuprindea și opt vase de lut, lucrate la roată, așezate de o parte și de alta a scheletului, de la bazin pînă la laba piciorului, unele dintre ele în poziție răsturnată, din cauza presiunii solului. În partea dreaptă a scheletului se aflau trei vase, și anume : un borcan din pastă zgrunțuroasă (fig. 6/1; 7/4), lîngă bazin, o strachină din pastă fină (fig. 7/11), lîngă genunchi, și un alt borcan din pastă zgrunțuroasă (fig. 6/5; 7/8), pe laba piciorului. În partea stîngă se găseau celelalte cinci vase înșirate de la palmă, pe care era așezată o cană din pastă fină (fig. 6/4; 7/9), pînă la gleznă, alături de care se afla un castron din aceeași pastă fină (fig. 7/11). Între acestea, începînd de lîngă cană, urmau partea inferioară dintr-un borcan din pastă zgrunțuroasă (fig. 6/8; 7/2), un castron din pastă fină (fig. 7/7) și un borcan din pastă zgrunțuroasă (fig. 6/3; 7/3).

★

Necropola birituală de la Lețcani se încadrează prin practicile rituale folosite în grupa numeroasă a descoperirilor de tip Sîntana de Mureș-Cerneahov de pe teritoriul țării noastre și U.R.S.S. Cele două morminte de incinerare de la Lețcani își găsesc analogii, pînă în cele mai mici detalii, în toată aria acestei culturi. Astfel, mormîntul 2 de la Lețcani, cu oasele calcinate puse în groapă, acoperite cu fragmente dintr-un vas, își găsește corespondențe la Tîrșor (mormintele 49—66) ⁵.

⁴ În legătură cu aceste ofrande se observă că ele reprezintă fragmente de masivi faciali și zone terminale ale membrilor, porțiuni care practic nu pot fi folosite la ospașul funerar, fiind complet lipsite de carne. Determinările de oase au fost făcute de Sergiu Haimovici,

lector la Facultatea de biologie-geografie, căruiua îi aducem mulțumiri și pe această cale.

⁵ Mormîntul 2 de la Lețcani se încadrează în tipul II din clasificarea mormintelor de incinerare din necropola de la Tîrșor (cf. Gh. Diaconu, *Tîrșor. Necropola din secolele III—IV e.n.*, București, 1965, p. 36).

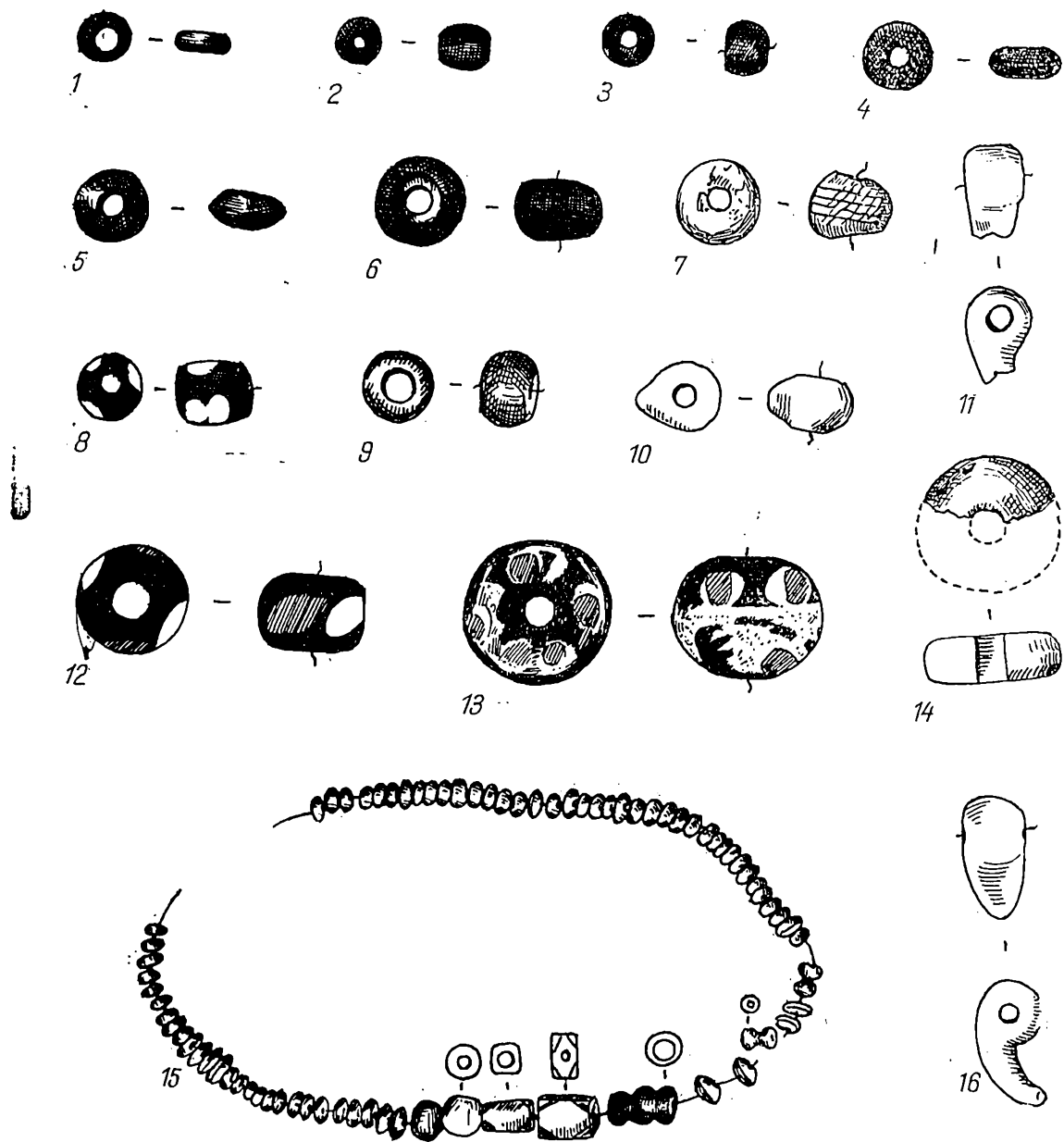

Fig. 4. — Mărgele din mormintele de înhumație: M. 4 (7-8, 11, 13) și M. 5 (1-6, 9-10, 12, 14-16): 1,3-7,9-11,16, sticlă; 2, 8, 12, lut; 13-14, chihlimbar; 15, sticlă și cornalină.

De asemenea, mormîntul 3 de la Leţcani, cu oasele puse direct în groapă și acoperite cu fragmente din mai multe vase ⁶, își găsește analogii la Spanțov (mormintele 35 și 61) ⁷, Olteni (mormintele 4, 17 și 30) ⁸ și Tîrgșor (mormintele 41, 112, 113 și 114) ⁹.

În ceea ce privește mormintele de înhumatie, prin forma rectangulară a gropilor și orientarea generală N (capul) și S (picioarele) a scheletelor, se încadrează și ele în aceeași grupă de descoperiri. Gropile mormintelor de înhumatie, de formă rectangulară, au colțurile rotunjite și sînt ușor îngustate spre picioare. În ceea ce privește dimensiunile se observă că în timp ce groapa mormintului 5 depășește cu foarte puțin mărimea scheletului, aceea a mormintului 4 este mult mai mare, fiind pregătită probabil pentru a cuprinde un inventar mai bogat. Asemenea morminte, cu groapa mai largă și inventarul bogat, au fost descoperite și în alte necropole, ca de exemplu la Independența (mormintele 11 și 32) ¹⁰. În afară de acestea s-au semnalat și morminte cu groapa largă și inventar bogat, jefuite în antichitate, similare mormintului 4 de la Leţcani ¹¹.

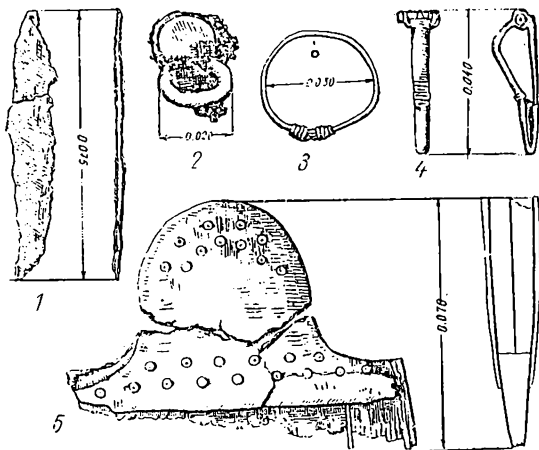

Fig. 5. — Obiecte de bronz (2-4), fier (1) și os (5) din mormintele de înhumatie M. 4 (1-3) și M. 5 (4-5).

Inventarul mormintelor, cuprinzînd douăzeci și unu de vase întregi sau fragmentare și mai multe obiecte de fier, bronz, os, sticlă, chihlimbar și lut, își găsește corespondențe în multe necropole de tip Sîntana de Mureș-Cerneahov.

Toate vasele descoperite în mormintele de la Leţcani sînt lucrate la roată, unele din pastă zgrunțuroasă, iar altele din pastă fină. Ceramica din pastă zgrunțuroasă cuprinde nouă vase întregi sau fragmentare, lucrate din pastă cenușie și cenușie-negricioasă. Fiind trecute prin flăcările rugului, cîteva dintre vasele descoperite în mormintele de incineratie au căpătat pe unele porțiuni culoarea cărămizie-gălbuie. Toate vasele din această categorie aparțin exclusiv tipului borcan, cu buza îngroșată și evazată, corpul rotunjit și fundul plat. Dimensiunile acestor vase sînt mici și mijlocii, păstrînd imprimare urmele desprinderii cu sfoara de pe roata olarului. În legătură cu forma vaselor din pastă zgrunțuroasă mai remarcăm apariția unui borcan cu corpul zvelt, buza ușor evazată și subțiată și fundul îngust (fig. 6/6 ; 7/6), care pare să aparțină unui tip mai evoluat al acestei

⁶ Mormîntul 3 de la Leţcani se încadrează în tipul d, potrivit clasificării lui B. Mîtreă și C. Preda a mormintelor de incineratie din necropolele din secolul al IV-lea e.n. (B. Mîtreă și C. Preda, *Necropolele din secolul al IV-lea e.n. din Muntenia*, București, 1966, p. 129) sau în tipul IX de la Tîrgșor conform clasificării lui Gh. Diaconu (cf. Gh. Diaconu, *op. cit.*, p. 37).

⁷ B. Mîtreă și C. Preda, *op. cit.*, p. 30, 36.

⁸ *Ibidem*, p. 60, 62, 64.

⁹ Gh. Diaconu, *op. cit.*, p. 42, 45.

¹⁰ Situații asemănătoare prezintă M. 11 și M. 32 de la Independența păstrate întregi și cu inventar foarte bogat (B. Mîtreă și C. Preda, *op. cit.*, p. 50, 55).

¹¹ Morminte jefuite din antichitate au fost semnalate la Independența (M. 6 și M. 7; *ibidem*, p. 48, 49), Spanțov (16 morminte, *ibidem*, p. 19, 40) și Izvorul (M. 1, M. 2, M. 15 ș.a., *ibidem*, p. 68, 72).

Fig. 6. — Vase din mormintele de înhumație. M. 4 (6-7) și M. 5 (1-5, 8); M. 5 (1, 4, 7, circa 1/3 din m. nat.; 2, circa 1/2 din m. nat.; 3, circa 3/5 din m. nat.; 5, circa 3/7 din m. nat.; 7-8, circa 1/4 din m. nat.).

forme de vas. Majoritatea vaselor din pastă zgrunțuroasă sînt neornamentate. Doar unele dintre ele prezintă o șanțuire (fig. 3/1), un prag (fig. 3/3) sau două caneluri orizontale pe umăr (fig. 6/1; 7/4).

Celelalte douăsprezece vase sau fragmente de vase sînt lucrate din pastă fină de culoare cenușie sau mai rar cenușiu-gălbuie, aceasta din urmă cauzată de flăcările rugului. Astfel, acestei categorii ceramice îi aparțin șase străchini, patru castroane și două căni. Străchinile au marginea mult evazată, fundul inelar (fig. 6/2; 7/10—11). Castroanele sînt de formă bitronconică, cu buza îngroșată și răsfrîntă în afară, umărul uneori carenat și fundul inelar (fig. 7/7). Unul din castroane are înălțimea mai mare, raportată la celelalte dimensiuni ale vasului, fiind o formă intermediară între castron și borcan (fig. 7/5). În ceea ce privește cănila, s-a păstrat în întregime doar un singur exemplar, cu gura largă, corpul bitronconic, fundul inelar și toarta din bandă lată cu o șanțuire mediană (fig. 6/4; 7/9)¹².

Ornamentația ceramicii din pastă fină a fost realizată prin lustruirea în întregime a exteriorului vaselor (fig. 6/4, 7), printr-o linie lustruită în zigzag pe umărul vasului (fig. 7/5)¹³, un brîu sau o nervură în relief sub margine (fig. 6/7; 7/7, 12) sau un șir de caneluri oblice pe umărul vasului (fig. 6/7; 7/12).

În primele etape ale culturii Sîntana de Mureș-Cerneahov, decorul cu caneluri pe umărul vasului nu apare decît foarte rar și atunci abia schițat. El se va dezvolta însă în etapa următoare. Astfel, exemplare asemănătoare vasului de la Lețcani apar datate la mijlocul și chiar la sfîrșitul secolului al IV-lea¹⁴. Decorul de caneluri oblice pe umărul vasului a fost aplicat mai mult pe castroane¹⁵, mai rar întîlnindu-se însă și pe căni¹⁶ și ulcioare¹⁷. Înclinația și mărimea canelurilor diferă în funcție de curbura umărului vasului. Considerînd că acest decor ar afecta profilul vasului, E. A. Sîmonovici îl încadrează într-o grupă aparte, numită „vase cu profil suplimentar”¹⁸. După părerea noastră, aceste caneluri oblice, sub forma unui șir neîntrerupt de S-uri, nu aduc însă „modificări esențiale profilului vasului”, cum consideră E. A. Sîmonovici¹⁹. Decorul respectiv nu afectează forma propriu-zisă a vasului, ci doar o porțiune de pe suprafața acestuia. Acest decor este însoțit uneori și de alte elemente ornamentale, cum ar fi, de exemplu, linii punctate între caneluri²⁰, împunsături dese cu unghia²¹, sau motive executate în tehnica lustrului²². În foarte rare cazuri, canelurile oblice pe umărul vaselor au fost aplicate și pe ceramica lucrată cu mîna²³.

¹² Forme aproape identice se întîlnesc la Olteni (*ibidem*, fig. 169/1), Independența (*ibidem*, fig. 121/4), Curcani (*ibidem*, fig. 229/4), Erbiceni (Dan Gh. Teodor și Emilia Zaharia, *Sondajul de la Spinoasa Erbiceni*, în *Materiale*, VIII, 1962, p. 44, fig. 6/7).

¹³ Acest decor este întîlnit în toate necropolele din secolul al IV-lea e.n. ale culturii Sîntana de Mureș-Cerneahov.

¹⁴ Exemplare asemănătoare se cunosc la Lohviț, Komarovo, Novotroițk, Luka-Vrublevețkaia (E. A. Sîmonovici, *Орнаментация черняховской керамики*, în *МИА*, 116, p. 322) și Avgustinovka (A. T. Braicevskaia, *Черняховские памятники Надпорожся*, p. 90, fig. V/14).

¹⁵ Spre exemplu la Spanțov (B. Mițrea și C. Preda, *op. cit.*, p. 272, fig. 97/1), Olteni (*ibidem*, p. 312, fig. 164/2,3), Lețcani, precum și la cele mai multe exemplare descoperite în regiunile dintre Prut și Nipru.

¹⁶ La Spanțov (B. Mițrea și C. Preda, *op. cit.*, p. 233, fig. 49/3); la Josef Kudláček, *Kultura pohrebných polí černachovského typu na Ukrajině a antická problematika*, în *SlA*, V, 2, 1957, p. 365, fig. 2/20).

¹⁷ La Urleasca (B. Mițrea și C. Preda, *op. cit.*, p. 357, fig. 224/3) și Fedorovka (E. A. Sîmonovici, *op. cit.*, p. 314, fig. 23/13).

¹⁸ E. A. Sîmonovici, *op. cit.*, p. 322.

¹⁹ *Ibidem*.

²⁰ *Ibidem*, p. 314, fig. 23/7.

²¹ Exemplarul din satul Sînițivka (E. A. Sîmonovici, *Памятки черняховской культуры Низького Побужья*, p. 151, fig. 1/9).

²² Spre exemplu la Spanțov (B. Mițrea și C. Preda, *op. cit.*, p. 282, fig. 97/1).

²³ Este vorba de vasele cu angobă neagră de la Luka-Vrublevețkaia (vezi E. A. Sîmonovici, *op. cit.*, p. 340).

Canelurile largi, verticale sau oblice sînt folosite ca element decorativ încă din perioada mult mai veche, ca de exemplu în epoca bronzului și Hallstattului, ele fiind aplicate pe întreg corpul vasului sau numai pe anumite porțiuni ale

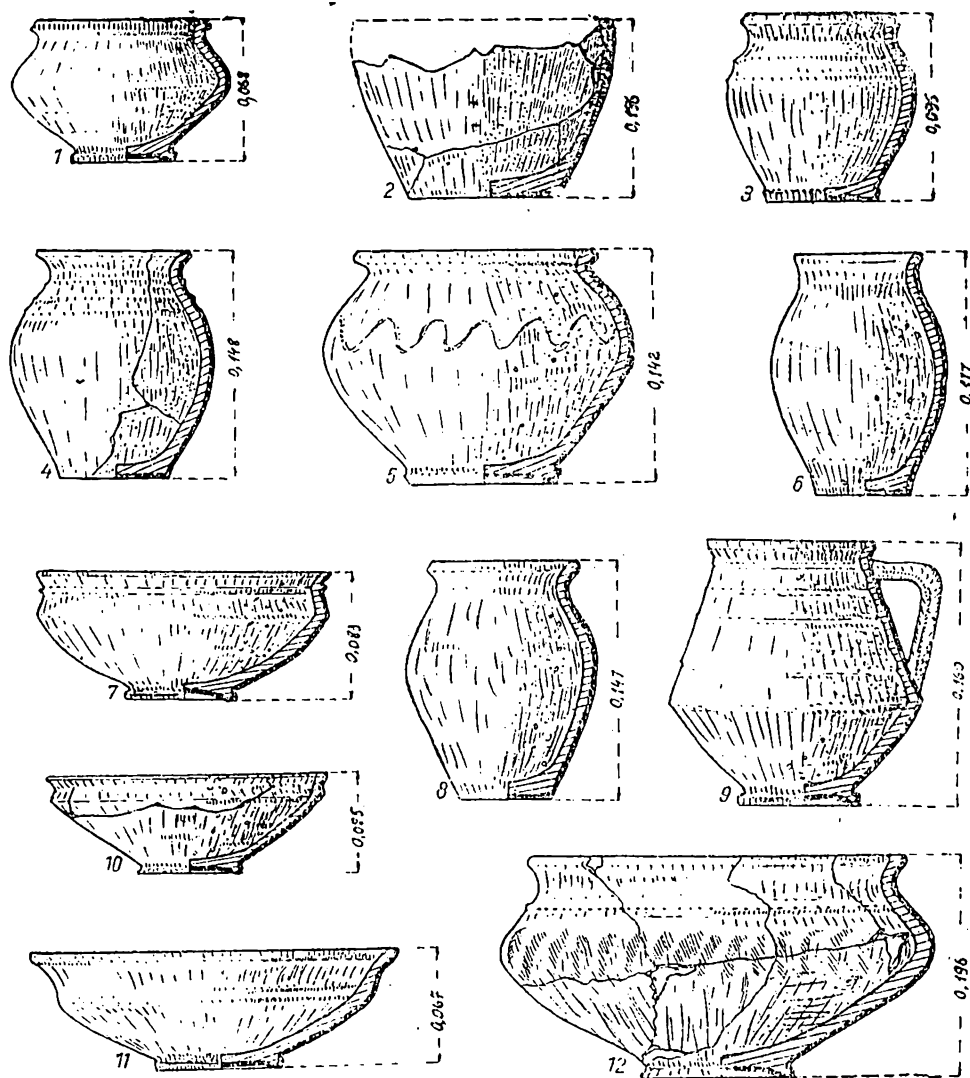

Fig. 7. — Vase din mormintele de înhumăție M. 4 (1, 6, 10, 12) și M. 5 (2-5, 7-9, 11).

acestui. Ele continuă pe diferite arii și în cadrul a diverse culturi pînă la începutul mileniului I al e.n. Originea acestui element decorativ în cultura Sîntana de Mureș-Cerneahov, cultură aparținînd din punct de vedere etnic unei populații eterogene,

trebuie căutată, după cât se pare, în regiunile nordice ale Europei, în mediul culturilor germanice ²⁴.

Inventarul mormintelor mai cuprinde și câteva obiecte din metal, și anume o fibulă, o cataramă și o verigă de bronz și un cuțit de fier. Fibula (fig. 5/4) aparține tipului cu piciorul întors pe dedesubt și înfășurat, care se întâlnește în numeroase așezări și cimitire ale culturii Sintana de Mureș-Cerneahov. Catarama are veriga groasă, elipsoidală și plăcuță de prindere dublă de formă rotundă, cu trei nituri ²⁵. De ea se găseau lipite resturi provenind de la un obiect de fier și de la o țesătură (fig. 5/2). Tot din bronz mai era lucrată și o verigă dintr-o sîrmă cu capetele răsucite și înfășurate între ele (fig. 5/3) ²⁶. Cu astfel de verigi se prindeau uneori ghiocuri ²⁷ sau pandantive din os ²⁸. N-ar fi exclus ca în cazul mormîntului de la Lețcani veriga de bronz să fi fost însoțită de un pandantiv lucrat dintr-un material care s-a distrus, cum ar fi lemnul ²⁹. Cuțitul de fier are ceafa dreaptă și vârful puțin curbat, peduncul și mîner de lemn (fig. 5/1).

Ca obiecte de os s-au găsit piepteni cu mînerul în formă de clopot. Pieptenele din mormîntul 4 s-a păstrat fragmentar și nu poate fi reconstituit în întregime. După deschiderea arcului mînerului se poate opina totuși că acesta ar aparține variantei cu mînerul mai puțin înalt ³⁰. Niturile cu care sînt prinse plăcuțele sînt din fier ³¹. Al doilea pieptene, mult mai bine păstrat (fig. 5/5), aparține tipului cu mînerul înalt, în formă de clopot, cu plăcuțele prinse cu nituri de bronz, dispuse în două șiruri dese pe marginea mînerului ³².

Obiectele de sticlă, chihlimbar, cornalină și lut ars sînt reprezentate prin diferite categorii de mărgelă, care făcuseră parte din coliere sau fuseseră cusute pe îmbrăcăminte în jumătatea superioară a corpului. Cele mai multe sînt din sticlă, de culoare albastră, de diferite nuanțe și mărimi, de formă sferoidală, discoidală, inelară și îngemănate cîte două sau cîte trei ³³. De formă sferoidală sînt și mărgelile de chihlimbar, una de sticlă galbenă și alta din lut ars vopsită cu roșu. Unele mărgelă au forma poliedrică. Trei mărgelă din sticlă albă, transparentă, folosite ca pandantive, au o formă deosebită (fig. 4/10, 11, 16). În ceea ce privește decorația lor, unele mărgelă sînt ornamentate cu ochiuri galbene, roșii sau galben-roșii pe fondul albastru închis ³⁴. O mărgică sferoidală de sticlă alb-verzuie, mată, este acoperită cu un ornament în rețea de ochiuri rombice sau mozaic de culoare alb, galben, cenușiu închis și deschis (fig. 4/7).

²⁴ Rudolf Laser, *Die Brandgräber der spätrömischen Kaiserzeit im nördlichen Mitteleuropa*, Berlin, 1965, I, pl. 41/8; pl. 45/25.

²⁵ Ca analogii cităm exemplarele de la Sintana de Mureș (I. Kovács, *A maroszentannai népvándorlaskori temető*, în *Dolgozatok*, III, 2, 1912, p. 286, fig. 45/a, b) și de la Piatra Frecăței (C. Aurelian, *Săpăturile de la Piatra Frecăței*, în *Materiale*, VIII, 1962, p. 574, fig. 11/62).

²⁶ Gh. Diaconu, *op. cit.*, p. 98.

²⁷ Obiecte de acest fel s-au găsit la Independența (B. Mitrea și C. Preda, *op. cit.*, p. 292, fig. 132/3) și Miorcani (informație I. Ioniță).

²⁸ Pandantive de os prinse de verigi de metal s-au găsit la Tg. Mureș (I. Kovács, *A marosvásárhelyi őskori telep, skytha népvándorlaskori temető*, în *Dolgozatok*, VI, 2, 1915, p. 278—296).

²⁹ J. Werner, *Herkuleskeule und Donar-Amulett*, în *Jahrbuch des Römisch-Germanischen Zentralmuseums Mainz* 11, 1964, p. 179.

³⁰ La Tg. Mureș (I. Kovács, *op. cit.*), Izvoare (R. Vulpe, *Izvoare*, p. 299, fig. 318/3), Izvorul (B. Mitrea și C. Preda, *op. cit.*, p. 342, fig. 202/2).

³¹ Piepteni cu nituri de fier sînt mai rar întâlniți. De pildă la Tîrșor nu s-a găsit nici un exemplar de acest fel (Gh. Diaconu, *op. cit.*, p. 81).

³² Exemplare identice sînt cele de la Sintana de Mureș (I. Kovács, *op. cit.*, p. 29, fig. 228/4).

³³ Analogii întâlnim la Pietriș (N. Zaharia, V. Palade, *Sondașul din necropola de la începutul epocii migrațiilor de la Pietriș*, în *Materiale*, VIII, 1962, p. 597), Sintana de Mureș (I. Kovács, *op. cit.*, p. 310, fig. 82/8) și Spantov (B. Mitrea și C. Preda, *op. cit.*, p. 255, fig. 79/6).

³⁴ Izvoare (R. Vulpe, *op. cit.*, p. 302, fig. 321/19), Tîrșor (Gh. Diaconu, *op. cit.*, pl. CXXXVIII/10).

Întregul inventar din cele patru morminte de la Lețcani își găsește numeroase analogii în necropolele de tip Sintana de Mureș din România și Cerneahov din U.R.S.S., ceea ce asigură apartenența necropolei de la Lețcani la această cultură.

În ceea ce privește încadrarea sa cronologică, prin inventarul descoperit în morminte, necropola de la Lețcani ar putea fi datată, în mare, la mijlocul și în a doua jumătate a secolului al IV-lea e.n. Această datare este sugerată în primul rând de pieptenele cu mânerul înalt în formă de clopot cu analogii la Sintana de Mureș, Independența și alte, necropole părintă să marcheze o variantă evoluată a acestui tip de pieptene³⁵. La fel, unele vase din pastă zgrunțuroasă par să indice și ele o fază mai târzie a acestei culturi. Astfel, forma de vas cu corpul zvelt și marginea numai puțin evazată, descoperită la Lețcani în mormîntul 4 (fig. 6/6; 7/6), apare foarte rar în secolul al IV-lea e.n., fiind în schimb frecventă în secolul al V-lea e.n.

De asemenea, este încă destul de dificil să se facă aprecieri cu privire la apartenența etnică a acestor morminte. Pentru atribuirea etnică a acestor morminte va trebui să se țină seama de unele practici rituale, atât la mormintele de incinerare, cât și la cele de înhumare, cum ar fi arderea secundară a vaselor la incinerare, obicei cunoscut anterior în mediul culturilor Poienești și Przeworsk sau depunerea ofrandelor de carne la înhumare. Analiza ceramicii, ca și a celorlalte obiecte din inventarul mormintelor, va permite și ea să se facă unele aprecieri în legătură cu apartenența etnică a acestei necropole.

CĂTĂLINA BLOȘIU

LE SONDAGE DE LA NÉCROPOLE DU TYPE SINTANA DE MUREȘ DE LEȚCANI-IAȘI

R É S U M É

En automne 1966, dans le village de Lețcani (départ. de Iași) on a effectué un sondage qui a mis au jour deux tombes d'incinération et deux d'inhumation (fig. 1). Cette nécropole birituelle appartient à la civilisation de Sintana de Mureș-Tchernéakhov. Ainsi, les tombes 2 et 3 se caractérisent par un dépôt d'ossements calcinés mêlés de cendres et de charbons au fond de la fosse. Les ossements sont couverts de fragments d'un seul ou de plusieurs vases, avec des traces de combustion, sur le bûcher. Du même groupe de découvertes font également partie les tombes d'inhumation où l'on constate une fosse rectangulaire aux côtés arrondis avec les squelettes à orientation prioritaire nord-sud. Parmi les tombes d'inhumation, seule la tombe M.5 a été conservée intacte. La tombe M.4 a été bouleversée par une fosse (fig. 1/a).

Le mobilier des tombes, comprenant les vases complets ou fragmentaires (fig. 3, 6, 7) et plusieurs objets en bronze ou en fer (fig. 5/1—4), en os (fig. 5/5), en verre et en ambre (fig. 4), trouve son correspondant dans la majorité des nécropoles de la civilisation de Sintana de Mureș-Tchernéakhov. Tenant compte du mobilier des tombes d'inhumation,

³⁵ B. Mitrea și C. Preda, *op. cit.*, p. 142.

notamment d'un peigne à manche en forme de cloche (fig. 5/5), ainsi que des vases en pâte grumeleuse (fig. 6/6), on peut dater la nécropole de Lețcani du milieu et de la deuxième partie du IVe siècle de n.è.

Les recherches ultérieures permettront peut-être la détermination ethnique de la nécropole de Lețcani en tenant compte des pratiques rituelles déjà signalées, telles que la combustion secondaire des vases pour les tombes d'incinération ou les offrandes de chair dans les tombes d'inhumation.

EXPLICATION DES FIGURES

- Fig. 1. — Les sections du sondage: a) la fosse qui a dérangé M. 4; M. 1,4-5: tombes d'inhumation; M. 2-3: tombes d'incinération.
- Fig. 2. — Tombes d'inhumation: M. 5: 1, fibule; 2, peigne; 3-4, perles; 5, restes d'offrande de chair; M. 4: 1, peigne; 2, couteau; 3, anneau; 4, boucle; 5, perles.
- Fig. 3. — Profils de vases de M. 3.
- Fig. 4. — Perles de tombes d'inhumation; M. 4 (7-8, 11, 13) et M. 5 (1-6, 9-10, 12, 14-16): 1, 3-7,9-11, 16, verre; 2, 8, 12, terre cuite; 13-14, ambre; 15, verre et cornaline.
- Fig. 5. — Objets en bronze (2-4, en fer (1) et en os (5) provenant des tombes d'inhumation M. 4 (1-3) et M. 5 (4-5).
- Fig. 6. — Vases des tombes d'inhumation. M. 4 (C-7) et M. 5 (1-5, 8) (1,4, 7, env. 1/3 gr. nat.; 2, env. 1/2 gr. nat.; 3, env. 3/5 gr. nat.; 5, env. 3/7 gr. nat.; 7-8, env. 1/4 gr. nat.
- Fig. 7. — Vases des tombes d'inhumation. M. 4 (1, 6, 12), M. 5 (2-5, 7-11).